

פרק ז' שליחותם השנייה של משה ואהרן לפרעה ותחילת המכות

* ה' אמר למשה שיאמר את מה שיצווהו ולאחר מכן יאמר זאת אהרון לפרעה.
ה' אמר שהוא יקשה את לב פרעה, המצרים יענשו וידעו את גדולת ה', ורק אז ישראל יצאו ממצרים.

* משה ואהרון הגיעו לפרעה בפעם השנייה (כאן, בפרק ז' פסוק י', הם מקיימים את ציווי ה' שנאמר בפרק ו' פסוק י"ג). אהרון עשה אות והפך מטה לתנין.

* חרטומי מצרים עשו פעולה דומה. מטה אהרון בלע את מטותם, אך פרעה לא השתכנע מאותות אלה וחזק את לבו.

* ה' הביא על פרעה והמצרים את מכת הדם. פרעה עדיין הכביד את לבו וה' בשר על בואה של מכת הצפרדעים.

בחלק מן המכות קבל פרעה התראה לפני בואן. את חלקן בצע אהרון, חלקן בוצעו ע"י משה או שניהם וחלקן ישירות ע"י ה'. בחלקן אנו שומעים על מעורבות כלשהי של חרטומי מצרים, ולעתים מציין הכתוב במפורש את הפליית בני ישראל, שלא ניזוקו מהמכות כלל, לעומת המצרים, שניזוקו מאד.

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

שאלות ותשובות		
תשובה	שאלה	פרק ז
<p>פרעה לא היה מוכן לשלוח את בני ישראל ממצרים מתוך הכרה בה'. ה' רצה להקשות את לבו מספיק כדי שנכונותו לשלחם תבוא מהמקום הנכון – לא רק מפחד המכות, אלא מהכרה בה'. כמו כן נועדו המכות לכך שגם ישראל יכירו בגבורת ה'.</p>	<p>כיצד ניתן להבין שה' הקשה את לב פרעה ומנע ממנו את התשובה והבחירה החופשית? (רש"י לפסוק ג')</p>	<p>1 ז' "ואני אקשה את לב פרעה" (ג')</p>
<p>א. הכבדת לב פרעה הביאה לכך שהמצרים קבלו את עשר המכות, וכתוצאה מכך הכירו בכוחו של ה'. ב. בכל חמש המכות הראשונות הכביד פרעה עצמו את לבו: דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר. ג. הפלשתים חששו מבואו של ארון ברית ה' אל מחנה ישראל כי שמעו על כוחו של ה' כפי שבא לביטוי במצרים ובמדבר. כתוצאה מכך הם התחזקו להלחם בעוצמה רבה יותר. לאחר ששבו את ארון הברית ונוכחו בכוחו הגיעו למסקנה שכדאי להחזירו לישראל, ומתוך זכירת מה שקרה למצרים במצרים כשהוקשה לבם החליטו לא לחזק את לבם.</p>	<p>א. במה השפיעה הכבדת לב פרעה ע"י ה' ("ואני אקשה את לב פרעה" - פסוק ג') על המצרים? (ג'- ה', עשר המכות, י', א. י"א, י). ב. ציין שלוש מכות שבהן נזכר כי פרעה עצמו הכביד את לבו (ז', כב. ח', יא, ט"ו, כ"ח. ט', ז, לד- לה. ועיין גם בז', יג). ג. כתוב שני הקשרים בהם נזכר בשמ"א כי הפלשתים למדו לקח מהכבדת לב פרעה ותוצאותיה. לאיזו מסקנה מעשית הגיעו הפלשתים לגבי התנהגות עצמם בכל אחד מהמקרים? (שמ"א ד', ו- ט. ו', ה- ו).</p>	<p>2 ז' ע"פ שאלת בגרות "ואני אקשה את לב פרעה" (ג')</p>
<p>א. לפי רש"י התנין הוא נחש. ב. בבליעת האדמה את קרח ועדתו הוכיח משה שפעל בשליחות ה', כפי שאמר: "בזאת תדעון כי ה' שלחני... אם כמות כל האדם ימותון אלה... לא ה' שלחני. ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה... וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'" (במדבר ט"ז, כ- ל).</p>	<p>א. איזה אות עשה אהרן לפני פרעה ולשם מה נועד אות זה? (ט', רש"י). ב. ציין אירוע אחר שבו הוכיח משה שהוא פועל בשליחות ה'. (במדבר ט"ז, כג- לה).</p>	<p>3 ז' ע"פ שאלת בגרות הגעת משה ואהרן אל פרעה בשנית (ט')</p>
<p>א. הכבדת הלב כאן עדיין לא הייתה בעקבות המכות אלא לאחר שראה את מטה אהרן נהפך לתנין, ולמרות שמטה אהרן בלע את התנינים שעשו חרטומי מצרים זה כבר לא הרשים את פרעה, שחשב שאהרן עושה כשפים דומים לכשפי חרטומיו.</p>	<p>א. "ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם" (ז', יג). מה גרם לפרעה להכביד לבו בפעם זו? ב. מה הייתה תגובת פרעה על מכת הדם ומה גרם לו להגיב בצורה זו? (ז', כב רש"י).</p>	<p>4 ז' ע"פ שאלת בגרות "ויחזק</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p>ב. במכת הדם שוב עשו חרטומי מצרים דבר דומה ופרעה חשב שגם משה ואהרן עושים כשפים, דבר שלא היה חדש לו.</p> <p>ג. למרות שגם לגבי מכת צפרדע עשו חרטומי מצרים דבר דומה בלהטיהם, הפעם הכביד פרעה שוב את לבו רק לאחר שסרה מהם המכה ובאה הרווחה.</p> <p>ד. ה' חיזק את לב פרעה גם לאחר יציאת ישראל ממצרים בכך שרצה פרעה לרדוף אחריהם. כתוצאה מכך אירע נס חציית ים סוף וטביעת המצרים בים.</p>	<p>ג. מה גרם לפרעה להכביד לבו אחרי מכת הצפרדעים? ד. באיזה הקשר נזכר כי ה' חיזק את לב פרעה לאחר יציאת ישראל ממצרים, ומה נגרם למצרים כתוצאה מהתנהגות זו של פרעה? (י"ד, ח ואילך).</p>	<p>לב פרעה" (י"ג)</p>
<p>א. הדגים ביאור מתו. ב. אי אפשר היה לשתות מן המים.</p>	<p>ציין שני נזקים שנגרמו למצרים במכת דם.</p>	<p>5 דם (כ"א)</p>
<p>מטרת המכות הייתה: א. לגרום לפרעה לשלוח את בני ישראל ממצרים. ב. שבני ישראל יאמינו בה'. ג. שבני ישראל יאמינו בייחודו ויחידותו של ה' ("למען תדע כי אין כה' אלקינו") ובהשגחתו ("למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ"). וכן הפסוקים המדברים על הפליית ישראל ממצרים מראים על השגחת ה' המיוחדת על ישראל). דבר נוסף: אמונת בני ישראל בה' לאחר כל מה שהם רואים בעשרת המכות תועבר לבניהם מדור לדור ("ולמען תספר באזני בנך וכן בנך")... ז. כדי ששם ה' יתפרסם בכל הגויים ("למען ספר שמי בכל הארץ").</p>	<p>סכם את מטרתן של המכות ע"פ הפסוקים הבאים: ג', כ. ז', ג- ה. ח', ו, י"ח. ט', יד- טז, כ"ט. י', א- ב. י"א, ז.</p>	<p>6 ז' מטרת המכות</p>
<p><u>ערוב</u> (ח':י"ח) "והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן... ושמתי פדות בין עמי ובין עמך"... <u>זבר</u> (ט':ד) – "והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים". <u>ברד</u> (ט':כ"ה-כ"ו) – "ויך הברד בכל ארץ מצרים...רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל לא היה ברד". <u>חושך</u> (י':כ"ג) – "לא ראו איש את אחיו...ולכל בני ישראל היה אור במושבותם". <u>בכורות</u> (י"א:ז) – "למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל".</p>	<p>ציין הפסוקים המספרים על הפליית ישראל ממצרים (ציין פסוק וציטוט) במכות הבאות: ערוב, זבר, ברד, חושך, בכורות.</p>	<p>7 ז' הפליית ישראל ממצרים</p>
<p><u>במכת צפרדע</u> פרעה הכביד שוב לבו מיד כשראה שסרה המכה (ח', י"א)</p>	<p>הראה את שלבי כניעת פרעה ע"פ הפסוקים הבאים. (לגבי מה</p>	<p>8 ז'</p>

סיכום ספר שמות – לשימוש פרטי למורים ולתלמידים

www.meir-avitan.co.il מתוך האתר של מאיר אביטן

<p><u>במכת ערוֹב</u> הציע פרעה "לכו זבחו לאלקיכם בארץ" (= כאן, במצרים. ח', כא), אך משסרב משה שינה הצעתו ואמר: אני אתן לכם לצאת, רק אל תרחיקו לכת (ח', כ"ד).</p> <p><u>במכת ברד</u> פרעה אמר שישלח אותם "ולא תוסיפון לעמוד" (ט', כח).</p> <p><u>במכת ארבה</u> משה אמר שכל בני ישראל יוצאים, ופרעה אמר: שילכו רק הגברים.</p> <p><u>במכת חושך</u> הוא מסכים שכולם ילכו, אבל בקרם וצאנם יישאר (הוא מקווה שהישארות הרכוש תוודא את חזרתם לאחר כמה ימים).</p> <p>משה אומר "וגם מקננו ילך עמנו", <u>ובמכת בכורות</u> נכנע פרעה סופית: "קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם, גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו" (י"ב, לא- לג).</p>	<p>הסכים ולגבי מה לא הסכים בכל פעם, ובמה התרחבה הסכמתו בכל פעם: ח', יא. ח', כא. ח', כד. י', ח- יא. י', כד. י"ב, לא- לג.</p>	<p>שלבי כניעת פרעה</p>
<p>בחמש המכות הראשונות כתוב "ויחזק לב פרעה" או "והכבד את לבו" וכדו', ובחמש המכות האחרונות כתוב "ויחזק ה' את לב פרעה". (רש"י לפס' ג'). (אמנם במכת ברד כתוב "ויחזק לב פרעה" אולם מיד אח"כ כתוב "כי אני הכבדתי את לבו", כך שמשמעו זהה ל"ויחזק ה' את לב פרעה").</p>	<p>עיין בסיום כל מכה בפסוק המדבר על הכבדת לב פרעה וכתוב ההבדל בין חמש המכות הראשונות לחמש המכות האחרונות.</p>	<p>9 ז' הכבדת לב פרעה בכל המכות</p>
<p>במכות דם וצפרדע אמר ה' למשה לומר לאהרן לבצען כי שתיהן היו קשורות ביאור, ולא היה יאה שמשה יעשה זאת כי היאור הגן עליו כשהיה בתיבה. מכה נוספת שביצע אהרן הייתה מכת הכנים, מפני שהעפר שממנו נעשו הכנים הגן על משה כשהרג את המצרי והטמינו בחול, ולכן גם כאן היה מתאים שאהרן יעשה זאת.</p>	<p>כתוב שמות של שלוש מכות שה' אמר למשה לומר לאהרן לבצען והסבר הסיבה שלא בוצעו ע"י משה. (רש"י ז', יט. ח', ב. רש"י ח', יב).</p>	<p>10 ז' המכות שבוצעו ע"י אהרן</p>
<p>א. "ואהרן אחיך יהיה נביאך" (א'). "ונלאו מצרים לשתות מים מן היאור" (י"ח). "והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים" (י"ט). ב. בפסוק ד' מכנה אותם ה' "את צבאותי את עמי בני ישראל", ובפרק ד' פסוק כ "ב מכנה ה' את ישראל "בני בכורי".</p>	<p>א. כיצד נאמר בלשון הפרק: * אחיך אהרן יהיה זה שידבר ויעביר את הדברים אל פרעה. * אנשי מצרים לא יוכלו למצוא פתרון לבעיית הדם במים. * הדם יהיה לא רק במקורות המים, אלא אף במים שכבר נשאבו ונמצאים בכלי העץ והאבן של המצרים. ב. כיצד מכנה ה' את בני ישראל בפסוק ד' וכיצד כנה אותם בפרק ד' פסוק כ"ב?</p>	<p>11 ז'</p>